

Agata WALCZAK-NIEWIADOMSKA

Arkadiusz NIEWIADOMSKI

ANTYFASZYZM I ANTYNACIZM NA POLSKICH STRONACH INTERNETOWYCH

Współcześnie panująca wolność słowa umożliwia funkcjonowanie w Polsce ugrupowań neofaszystowskich i neonazistowskich, mimo jasnych przepisów prawa stanowiących tolerancję i zakazujących używania symboli i idei propagowanych w faszystowskich Włoszech i Hiszpanii czy Niemczech za czasów III Rzeszy. Działalność tego typu grup nie jest w pełni jawna i legalna, niemniej jednak częste informacje w lokalnych i ogólnopolskich mediach umożliwiają obserwację zjawiska szerzenia skrajnie antysemitycznych i rasistowskich poglądów w określonych kręgach ludzi. Co więcej w niektórych przypadkach jawne używanie symboliki nazistowskiej bywa mylnie interpretowane nawet w kwestiach wyroków sądowych. Głośnym przypadkiem było uznanie przez sąd w Strzelcach Opolskich jakoby członkowie Obozu Narodowo- Radykalnego salutowali, a nie wznosili rąk w geście powszechnie znanego faszystowskiego pozdrowienia, zwanego potocznie „hajlowaniem”, podczas uroczystości rocznicy III powstania śląskiego na Górze św. Anny. Faszystowska ideologia zakorzeniła się w subkulturach młodzieżowych, które funkcjonując w dobie globalnego internetu bez trudu znajdują płaszczyznę porozumienia z podobnie myślącymi ludźmi na całym świecie. W opozycji, niemalże w identyczny sposób, działa ruch antyfaszystowski i antynazistowski.

Niniejszy artykuł jest próbą ukazania najważniejszych inicjatyw przeciwstawiających się skrajnie prawicowym i ksenofobicznym przekonaniom osób związanych z subkulturami nazi-skinheadów¹ oraz innymi grupami społecznymi i społeczno- politycznymi. Wyjaśnienia na wstępie wymagają różniące się nieco od siebie pojęcia *antyfaszyzmu* i *antynacizmu*.

Antyfaszizm powstał jeszcze w latach 20. ubiegłego stulecia w odwecie na rozwijający się w zachodniej Europie ruch faszystowski. Był związany głównie z ugrupowaniami

¹ Subkultura skinheadów, posiadająca swoje korzenie na Jamajce, pierwotnie stanowiona była przez grupy apolitycznie nastawionych i pozbawionych uprzedzeń rasowych w swej ideologii młodych ludzi. Z czasem, kiedy rozwinęła się najpierw w biednych dzielnicach robotniczych w Wielkiej Brytanii, a później w Niemczech, subkultura ta ewoluowała, choć nie w całości, stając się pożywką dla osób propagujących ideologię nazizmu i faszyzmu. Tak pojawił się jako odłamek ruch nazi-skinheadów oraz antyrasistowski ruch S.H.A.R.P – skinheadów przeciwko uprzedzeniom rasowym (*skinheads against racial prejudice*).

lewicowymi, takimi jak Międzynarodowe Brygady w Hiszpanii, czy powstały w latach 30. w Niemczech ruch *Antifa*. Ugrupowania antyfaszystowskie odtworzyły się mocno w latach 70. na skutek przeżywającego odrodzenie w Europie ruchu faszystowskiego. Działo się tak głównie w Wielkiej Brytanii, a z czasem w Niemczech (wspomniany ruch *nazi-skinheads*) oraz w Stanach Zjednoczonych (zwolennicy *Ku Klux Klanu*), a miejscami także Azji. Obecnie ruch faszystowski znajduje wielu nowych zwolenników na terenie Rosji i innych republik powstałych po rozpadzie Związku Radzieckiego, szerząc idee narodowej jedności.

Antynazizm natomiast powstał dopiero na przełomie lat 70. i 80. Jego ideą jest zwalczanie wszelkich przejawów nazizmu w mediach, wydawnictwach oraz przez podejmowanie czynnej walki z propagującymi treści nazistowskie partiami politycznymi oraz różnymi organizacjami, m.in. *Blood and Honour*. W Polsce ugrupowania antyfaszystowskie i antynazistowskie pojawiły się wraz ze zwiększającym się natężeniem ataków grup nazi-skinheadów na cmentarze żydowskie i miejsca pamięci Żydów pomordowanych w czasie II wojny światowej. Ruch antyfaszystowski i antynazistowski w Polsce wzorował się w swoim funkcjonowaniu na już istniejących organizacjach zagranicznych, jak: *Anti-Nazi League* w Wielkiej Brytanii, czy wspomniana niemiecka *Antifa*. Opisywane ruchy, przeciwstawiające sobie walkę z ksenofobią walce z rasizmem i antysemityzmem, obecnie działają w większości wspólnie. Jednak w ich strukturach zauważalny jest podział na dwie frakcje. Pierwsza skupia aktywistów działających na płaszczyźnie propagowania treści tolerancji i równości bez konieczności używania przemocy. Przykładem tego typu działalności może być znane w Polsce Stowarzyszenie „Nigdy Więcej”. Druga, bardziej radykalna grupa aktywistów, postawiła sobie za cel zwalczanie przemocy przemocą, starając się czynnie reagować na przejawy wszelkich form dyskryminacji. Na to wszystko nakłada się głównie aspekt subkulturowy, gdzie grupom nazi-skinów przeciwstawiają się bojówkarze głównie subkultury punk oraz osoby związane ze środowiskami lewicowymi, w tym anarchiści. Nieformalną grupą reprezentującą tę część ruchu jest działająca wielopłaszczyznowo *Antifa*. Ponadto w wielu miastach naszego kraju funkcjonuje nieformalna organizacja o nazwie Radykalna Akcja Antyfaszystowska. Wspomniane organizacje prowadzą także działalność wydawniczą. W większości są to przygotowywane okazjonalnie pisma prezentujące podstawy pogłądowe, drukowane i powielane w formie ulotek bądź manifestów. Jedynym, choć nieregularnym czasopismem poświęconym w całości problemom neofaszyzmu, neonazizmu, rasizmu i antysemityzmu jest redagowane przez Marcina Kornaka i Rafała Pankowskiego pismo „Nigdy więcej”. Poza tym antyfaszyści prezentują swoje przekonania i myśli w ramach licznie wydawanej prasy niezależnej – *fanzinów*, skierowanych najczęściej do odbiorców

podobnych gustów muzycznych lub ideologicznych. W dobie nowych technologii i możliwości wymiany poglądów dzięki łączom elektronicznym idee zaangażowania w walkę z faszyzmem i nazizmem propagowane są za pomocą nowoczesnego środka komunikacji jakim jest internet. Medium to nie tylko pozwala na swobodne zamieszczanie różnorodnych treści, ale umożliwia także wybranie najbardziej efektywnych w komunikacji form przekazu. Dlatego źródła internetowe propagujące antyfaszyzm i antynazizm są dostępne jako portale, serwisy informacyjne, e-czasopisma, a także blogi.

Jednym z najważniejszych źródeł elektronicznych jest strona Stowarzyszenia NIGDY WIĘCEJ² powołanego przez wspomnianą wcześniej Grupę Anty-Nazistowską (GAN). Powstała ona w 1992 r. w odpowiedzi na podpalenie przez nazi-skinów bydgoskiego akademika, zamieszkanego przez studentów z Afryki i Azji. W ciągu kilkunastu lat zainicjowała ona kilka ważnych medialnie i ideologicznie akcji (m.in. „Wykopmy rasizm ze stadionów”, „Muzyka przeciw rasizmowi”), od 1994 r. zaczęła wydawać czasopismo „Nigdy Więcej”. Grupa organizuje także akcje informacyjne na koncertach i festiwalach, happeningi, wydaje plakaty i vleпки, zbiera podpisy pod petycjami dotyczącymi łamania praw człowieka i wszelkich przejawów nietolerancji. Ich działalności poświęcona jest strona internetowa pod adresem <http://free.polbox.pl/g/gamw/>, która jest raczej źródłem archiwalnym (ostatnia aktualizacja miała miejsce prawie 10 lat temu – w październiku 1998 r.). Niemniej można tam znaleźć wiele ciekawych informacji związanych z Grupą Anty-Nazistowską. Działacze GAN powołali – jak już wspomniano – Stowarzyszenie „NIGDY WIĘCEJ”, którego internetową wizytówką jest bogata i rzetelnie prowadzona strona www. Składa się ona z kilku wyraźnie zarysowanych działów: „Prawo” z podstawowymi regulacjami prawnymi w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, „Brunatna Księga” – katalog incydentów na tle rasistowskim i antysemitycznym, jakie miały miejsce na terenie Polski; internetowa wersja pisma „Nigdy Więcej”; bibliografia zawartości czasopisma; opisy akcji prowadzonych przez Stowarzyszenie, a także linki do stron o podobnej tematyce, rekomendowanych przez autorów serwisu (m.in. witryny: Miejsca Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau, międzynarodowego miesięcznika antyfaszystowskiego „Searchlight”, europejskiego portalu antyrasistowskiego „Internet Centre Anti Racism Europe”) lub stron wiążących się z przesłaniem Stowarzyszenia (witryny muzyczne, sportowe, blogi tematyczne). Proponowana jest również sprzedaż gadżetów (tapet, vlepek), najnowszych numerów czasopisma oraz płyt CD. Dzięki trzem dodatkowym wersjom językowym (ang., niem., franc.) serwis umożliwia także współpracę

² www.nigdywiecej.org.pl [Dostęp z dnia 31 marca 2008]

międzynarodową, której efekty są realizowane w licznych programach partnerskich i wspólnych akcjach prowadzonych na terenie Polski i Europy. Na początku lutego 2008 r. stronę nieco przebudowano, zmianie uległa szata graficzna oraz dodano nowy dział: „Czytelnia”, w którym można znaleźć teksty poświęcone zagadnieniom antyrasistowskim i antyneofaszystowskim. Zmodyfikowano i powiększono istniejące już działy, np. Multimedia, gdzie obok video pojawiły się pliki w formacie mp3, zaktualizowana o rok 2007 została także „Brunatna Księga”.

Rys. 1. Strona główna witryny internetowej stowarzyszenia „Nigdy Więcej”.

Rolę wszechstronnego serwisu informacyjnego pełni strona Centrum Informacji Anarchistycznej³ (CIA). Jest ona najlepiej zorganizowanym i aktualizowanym portalem o tematyce antyfaszystowskiej i antynazistowskiej. Podawane są tu bieżące wiadomości pochodzące z całego świata. Poza rozbudowanym serwisem newsów możemy skorzystać również z forum Anarchistów Społecznych, dowiedzieć się czegoś o najbliższych wydarzeniach i imprezach, a także poczytać artykuły głównie o tematyce anarchistycznej. Strona ma cechy serwisu społecznościowego, co oznacza, że każdy internauta może go współtworzyć przez przysyłanie własnych tekstów, nagrań dźwiękowych, zdjęć, plików video

³ <http://cia.bzzz.net> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

lub informacji o wydarzeniach. Dodatkowo do wyboru pozostają działy tematyczne, m.in. Gospodarka, Prawa pracownicze, Rasizm/Nacjonalizm itp. Dla osób pragnących pozostać w ciągłym kontakcie z serwisem oferuje się możliwość subskrybowania kanałów RSS.

Rys. 2. Strona główna Centrum Informacji Anarchistycznej.

Alternatywą może być serwis internetowy łódzkich anarchistów – Czarny Sztandar⁴. Ma on charakter serwisu informacyjnego, ukierunkowanego na wiadomości o tematyce antyrasistowskiej, anarchistycznej pochodzącej zarówno ze świata czy kraju, jak i regionu łódzkiego. Podobnie jak na stronie CIA otrzymujemy tu porcję newsów, artykułów (m.in. o antyfaszystymie, prawach zwierząt, antyglobalizacji), informacje o imprezach i koncertach. Serwis ten prowadzi także bibliotekę, skupiającą na koniec marca 2008 roku 272 artykuły dotyczące głównie anarchizmu, ale także antyfaszysty. Przydatne mogą się także okazać przepisy kulinarne zgromadzone w Wegańskiej Książce Kucharskiej. Ważną część serwisu stanowi elektroniczna wersja czasopisma „Czarny Sztandar” wydawanego od 1995 r.⁵ oraz najnowsze numery biuletynu informacyjnego „Anarchistyczny Czarny Krzyż” (nr 24, 25). Wiadomości związanych *stricte* z antyfaszystym należy szukać w dziale Newsy → Antyfaszysty.

Blog to jeden z najszybciej rozwijających się w ostatnich czasach kanałów komunikacji internetowej. Zdobył on rzesze fanów również wśród działaczy ugrupowań

⁴ <http://www.czszz.bzzz.net/czarny/> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

⁵ Obecnie dostępny jest numer 18 pisma.

antyfaszystowskich. Jest to rodzaj elektronicznego dziennika, którego zaletą jest ogromna łatwość zakładania, wpisywania i publikacji wiadomości. Podstawowym atutem tej formy prezentacji treści w Internecie jest aktualność. W polskojęzycznym internecie można z łatwością znaleźć blogi prowadzone przez osoby powiązane z ruchem antyfaszystowskim. Jako przykład mogą posłużyć blogi związane z Antifą. Jeden z nich działa pod szyldem Antify Wildeast – Radykalnej Akcji Antyfaszystowskiej z Białegostoku⁶ (blog jest przez portal Wikipedia określany jako serwis ogólnopolski Antify⁷). Zawiera on najświeższe doniesienia o akcjach, demonstracjach, festiwalach i koncertach organizowanych w Polsce i zagranicą. Odnaleźć też można nie zawsze pochlebne komentarze adresowane do niektórych członków społeczności neonazistowskiej. W bardzo podobnym tonie utrzymany jest blog pt. „Wieści z antyfaszystowskiego frontu”⁸. Trzeci z kolei, Narodowa Antifa⁹ jest podzielony na trzy główne kategorie: Achtung Faszyzm! – dokumentujący wszelkie przejawy faszyzmu, Antifa w akcji! – prezentujący pozytywne przykłady działalności antyfaszystowskiej oraz Bohaterowie N.A. – skupiający się na sylwetkach bojowników o wolność, np. informacje o śmierci gen. A. Hedy, dowódcy oddziałów AK na Kielecczyźnie. Każda z części zbudowana jest z krótko opracowanych notek informacyjnych. Serwis przekierowuje ponadto do stron związanych z ważnymi historycznie dla Polski zagadnieniami lub instytucjami, np. do strony poświęconej wydarzeniom Poznańskiego Czerwca 1956 r.¹⁰, witryny Instytutu Pamięci Narodowej¹¹, czy Muzeum Powstania Warszawskiego¹².

Niektóre blogi są prowadzone przez osoby prywatne, nie związane z konkretnym ugrupowaniem, a jedynie mające na celu prezentację poglądów i przekonań pojedynczych osób. Przykładem takiego działania jest aktualizowany na bieżąco blog¹³, którego twórca z nieskrywaną przyjemnością podaje najświeższe informacje o sukcesach polskich hakerów w zakresie atakowania stron faszystowskich. Autor stara się także przekazywać bieżące wiadomości dotyczące incydentów i konfliktów zaszłych na tle rasowym. Na stronie bloga zamieszczono pomocniczy aparat wyszukiwawczy, jakim jest zestaw „chmur”, czyli dodatkowych haseł ułatwiających poszerzenie kręgu wyszukiwania i możliwości dotarcia do najbardziej relewantnych informacji.

⁶ <http://decentrum.bzzz.net/antifa/news.html> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

⁷ Wikipedia Polska → <http://pl.wikipedia.org/wiki/Antifa> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

⁸ <http://antifawildeast.blogspot.com> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

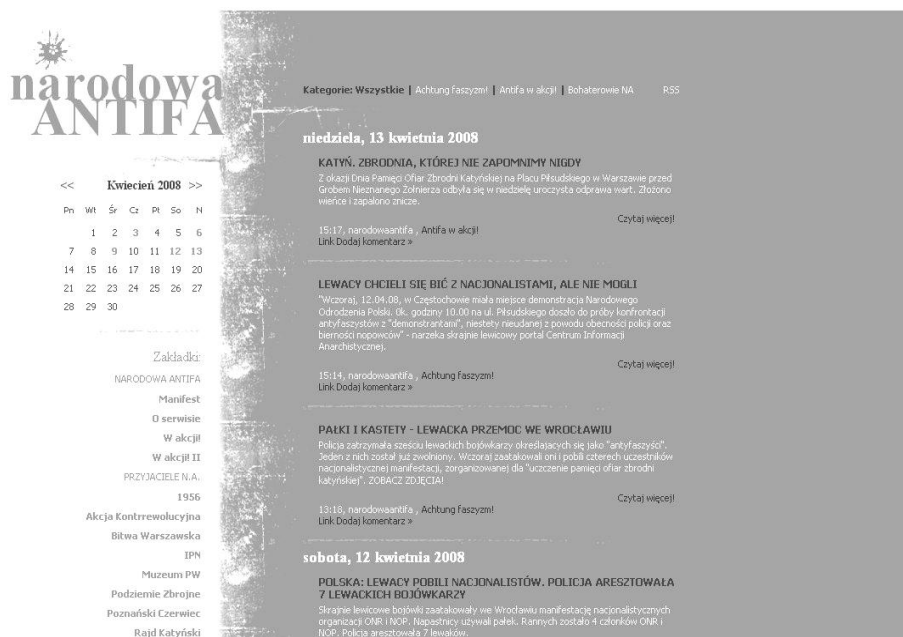
⁹ <http://narodowaantifa.blox.pl> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

¹⁰ www.poznanskiczerwiec.pl [Dostęp z dnia 31.03.2008]

¹¹ www.ipn.gov.pl [Dostęp z dnia 31.03.2008]

¹² www.1944.pl [Dostęp z dnia 31.03.2008]

¹³ <http://harce.wordpress.com/category/antyfaszyzm/> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

Rys. 3. Strona główna „Narodowej Antify” w Polsce.

Polskojęzyczny internet obfituje naturalnie w przeróżne strony o tematyce antyfaszystowskiej i antynazistowskiej tworzone przez osoby prywatne. Ich bolączką są z reguły rzadkie aktualizacje i niezbyt atrakcyjna forma (np. www.antyfasyzm.friko.pl, <http://appunk.w.interia.pl/antyfasyzmfmr.htm>, <http://appunk.w.interia.pl/afraaf.htm>, <http://free.of.pl/a/antynazi/> – witryna antynazistowska „anty88”, mająca na celu bojkotowanie i pomoc w likwidacji witryn propagujących nazizm).

Najnowszą stroną jest podlegający budowie Serwis Antyfaszystowski¹⁴. Jednakże z uwagi na brak jakichkolwiek działań w całym 2007 roku trudno stwierdzić, czy strona ta w ogóle zostanie w pełni uruchomiona.

Wspomnieć należy także o zainicjowanych forach antyfaszystowskich¹⁵, jednak brak zainteresowania ze strony internautów nie pozwala traktować ich jako kanałów informacyjnych.

Poza omówionymi wcześniej formami przekazu informacji warto zwrócić uwagę na inne, wcale nie mniej ciekawe, inicjatywy obecne w polskim Internecie.

¹⁴ www.antyfasyzm.friko.pl [Dostęp z dnia 31.03.2008]

¹⁵ www.antyfasyzm.fora.pl oraz www.antyfasz.fora.pl [Dostęp z dnia 31.03.2008]

Rys. 4. Witryna antynazistowska „Anty88”.

Z godną zainteresowania inicjatywą w zakresie walki z przejawami nienawiści rasowej wyszło Stowarzyszenie Młody Wrocław, które wraz ze Stowarzyszeniem Młode Centrum i Młodzieżowym Klubem Żydowskim „KEN” powołało do życia specjalny serwis internetowy pod nazwą „Przestrzeń miasta”¹⁶. Ma on za zadanie zwracać uwagę i uwrażliwiać społeczeństwo na elementy pojawiające się w naszym otoczeniu, przekazujące obraźliwe i nietolerancyjne treści, pod postacią rysunków, graffiti czy plakatów, umieszczanych na ścianach budynków, przystankach środków komunikacji oraz słupach ogłoszeniowych w całej Polsce. Główną częścią serwisu jest lokalizator, umożliwiający dotarcie do zdjęć, zamieszczonych wcześniej przez osoby współtworzące bazę miejsc, w których stwierdzono obecność wspomnianych treści. Organizatorzy zaznaczają wyraźnie, że akcja nie ma na celu inicjowania kolejnych dni „Kolorowej Tolerancji”¹⁷, odbywających się w kilku polskich miastach. Informacje o zdjęciach przekazywane są policji lub straży miejskiej, która następnie ma obowiązek wyegzekwowania od administratorów budynków usunięcia obraźliwych treści.

Akcja prowadzona we Wrocławiu spotkała się z dużym zainteresowaniem mediów, o czym świadczy znaczna ilość wzmianek w prasie, radiu i telewizji od początku 2008 r. Można do nich wszystkich dotrzeć na stronie internetowej opisywanego serwisu. Sam pomysł zatacza

¹⁶ www.przestrzenmiasta.pl [Dostęp z dnia 31.03.2008]

¹⁷ Chodzi o akcję zamalowywania obraźliwych, głównie antysemitowskich, rasistowskich i homofobicznych napisów na ścianach i elewacjach budynków.

coraz szersze kręgi, bowiem w marcu 2008 r. współpracę z wrocławskim Młodym Centrum nad łódzką edycją projektu podjął Instytut Tolerancji w Łodzi¹⁸.

Rys. 4. Witryna akcji „Przestrzeń miasta”.

Autorzy strony Kiluj.pl¹⁹ propagują za jej pomocą akcję, polegającą na unieszkodliwianiu serwisów zamieszczających w internecie treści nazistowskie i rasistowskie²⁰. Działalność ta dokonywana jest najczęściej poprzez zmasowaną ilość wejść na strony internetowe w celu zablokowania zawierającego je serwera. Inną możliwością jest instalowanie osobnych aplikacji, generujących bardzo dużą ilość poczty elektronicznej (e-maili), które blokują skrzynki pocztowe odbiorców i w efekcie znacznie obciążają funkcjonowanie całych serwisów. Opisywana strona była wielokrotnie zamykana z powodu nie w pełni legalnego działania. Co ciekawe o stronie tej wspominały liczne portale społeczności żydowskiej w Polsce, m.in. Jewish.org²¹ oraz Gazeta Wyborcza²².

Jedną z form propagandy antyfaszystowskiej, obok manifestacji, czasopism itp. są uznane od wielu lat elementy graficzne, takie jak vleпки i szablony. Dzięki internetowi można bez problemu uzyskać dostęp do tego typu zasobów. Przykładem może być anglojęzyczne

¹⁸ Zob. www.instytut.tolerancji.pl [Dostęp z dnia 31.03.2008]; JP, *Kolorowa Tolerancja: początek*, „Gazeta Wyborcza”, dodatek łódzki z 21 marca 2008, s. 6.

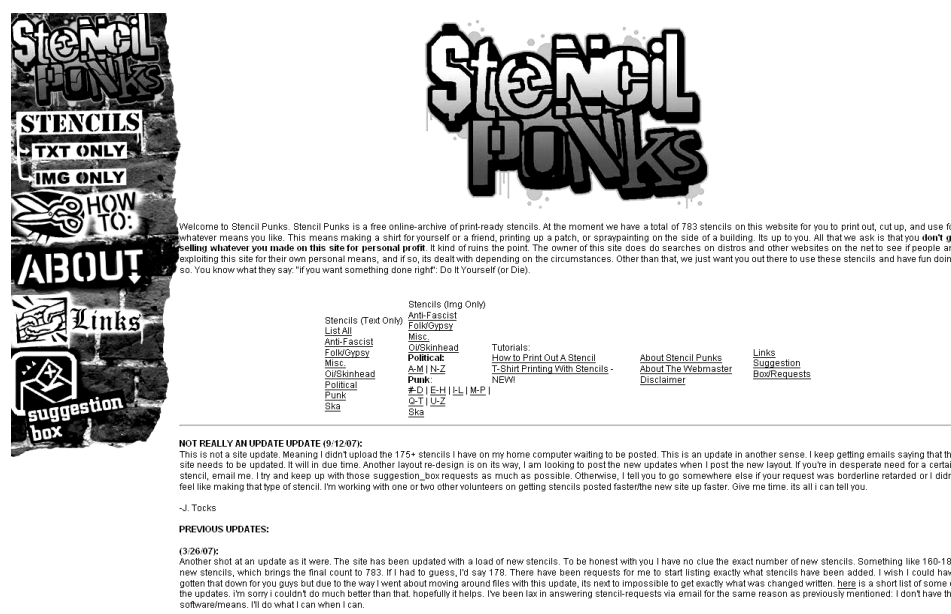
¹⁹ www.kiluj.pl [Dostęp z dnia 31.03.2008]

²⁰ M.in. Redwatch Polska, powiązany z z neonazistowską organizacją Blood and Honour.

²¹ <http://www.jewish.org.pl> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

²² <http://www.gazetawyborcza.pl/1,76842,4936759.html> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

darmowe archiwum internetowe gotowych do druku szablonów polecane do odwiedzenia na szeregu stron o tematyce antyfaszystowskiej²³. Zawiera ono obecnie 783 sztuki posegregowane w działach („Szablony tekstowe”, „Szablony graficzne”, „Podręczniki”). Wzory podzielone są na: antyfaszystowskie, folkowe, subkulturowe, polityczne i tzw. różne. Każdy szablon można wydrukować i wykorzystać według własnego uznania (na koszulkach, naszywkach itp.), autor strony prosi jedynie o niewykorzystywanie wzorów do celów zarobkowych.

Rys. 5. Strona internetowego archiwum szablonów.

Jak łatwo zauważyć internet pełen jest informacji dotyczących różnych form zwalczania przejawów skrajnej nietolerancji i propagacji postaw neofaszystowskich. Walka, mająca często miejsce na ulicach miast i miasteczek, odbywa się czynnie także za pośrednictwem łącz elektronicznych. Warto podkreślić, że w znacznym stopniu jest wymierzona w postawy przeczące naturalnym zachowaniom ludzi, często wykraczającym poza granice koloru skóry czy wyznawanej religii. Ponadto wiele z tych inicjatyw ma na swoim celu zwrócenie uwagi na łamanie przepisów obowiązującego prawa tak polskiego, jak i międzynarodowego. Dla wnikliwego obserwatora ostatnich kilka lat, w których bez wątpienia nasiliły się tendencje rozwijania neofaszystowskich poglądów wśród młodzieży, zaowocowało także wzrostem zainteresowania szerokiego grona osób działalnością w strukturach przeciwstawiających się radykalnie pravicowym i rasistowskim przekonaniom. Warto żywić nadzieję, że dzięki opisywanym inicjatywom prowadzonym w przyszłościowym

²³ <http://stencilpunks.mattrunningnaked.com> [Dostęp z dnia 31.03.2008]

aspekcie globalnej komunikacji coraz łatwiej będzie burzyć bariery uprzedzeń rasowych, religijnych i światopoglądowych, na tyle skutecznie, by żaden obywatel tego świata nie musiał czuć się w żaden sposób dyskryminowany.

ANTIFASCISM AND ANTINAZISM ON THE POLISH INTERNET PAGES

Abstract

Article presents the most important initiatives being in opposition to the fascist and nazi movement, which can be easily found on the Internet. There has been described activity of Polish antifascist and antinazi groups run in different electronical forms, such as information services (NEVER AGAIN, Anarchic Information Center, The Black Banner), blogs (a.o. Antifa), private sites or discussion forums. The article describes also other initiatives trying to fight with racism and fascism in Poland (The Young Breslau Association). Authors present the diversity of Polish antifascists which are using the Internet as a weapon that can serve to block nazi Internet sites or as a place of advices that can be helpful in case of racial or antisemit attacks.